

मनूतयगुपह

धम्मवती “धर्माचार्य”

धर्मकीर्ति प्रकाशन

(नेपाली भाषा)

(१) बौद्ध प्रश्नोत्तर	(२१) बौद्ध विश्वास भाग-१, २
(२) बौद्ध दर्शन	(२३) बौद्ध दर्पण
(३) नारी हृदय	(२४) सप्तरत्न धन
(४) बुद्ध शासनको इतिहास	(२५) सफलताको रहस्य
(५) पटाचारा	(२६) मानव महामानव
(६) ज्ञानमाला	(२७) निरोगी
(७) बुद्ध र वहाँको विचार	(२८) जातक कथा
(८) शान्ति	(२९) सतिपट्टान विपस्सना
(९) बौद्ध ध्यान	(३०) प्रज्ञा चक्षु
(१०) पञ्चशील	(३१) परित्राण
(११) लक्ष्मी	(३२) पूजाविधि र कथा संग्रह-द्वि.
(१२) उखानको कथा संग्रह	(३३) मैले बुझेको बुद्ध-धर्म
(१३) तथागत हृदय	(३४) आमाबाबु र छोराछोरी
(१४) महास्वप्न जातक	(३५) स्नेही छोरी
(१५) बौद्ध जगतमा स्वास्थ्य सेवा	(३६) परित्तमुत्त (पाली भाषा)
(१६) मिलिन्द प्रश्न १, २	(३७) बुद्ध र बुद्ध धर्मको.....
(१८) श्रमण नारद	(३८) बुद्ध र बुद्धपछि
(१९) वेस्सन्तर जातक	(३९) धम्मवती
(२०) सतिपट्टानाभाव	(४०) बौद्ध-ज्ञान

Dharmakirti Publication

(English)

1. Buddhist Economics & The Modern World
2. Dharmakirti Vihar Today
3. Dharmakirti Vihar
4. Dharmakirti in a Nutshell

मनूतय्गुपह

धम्मवती

धमंकीर्ति विहार

श्रीघः नघलटोल

ये

प्रकाशक—

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

धर्मकीर्ति विहार

भीषः नवलटोल

फोन : २२०४६६

बुद्धसम्बन्धत् : २५३७

नेपालसम्बन्धत् : १११३

विक्रमसम्बन्धत् : २०५०

ईस्वीसम्बन्धत् : १९९३

पहिलो संस्करण— २००० प्रति

मुद्रक—

नेपाल प्रेस

शुक्रपथ, काठमाडौं, नेपाल।

फोन : २२ १० ३२

थुगु सफूया दातापिं

१. इन्द्रमान महर्जन	१६. गंगामाया महर्जन
२. ऋद्धेमाया महर्जन	२०. सानुमाया महर्जन
३. रत्नमाया महर्जन	२१. श्रीमाया महर्जन, साकुना
४. चम्पा महर्जन	२२. पुनमाया महर्जन
५. सन्तुमाया महर्जन	२३. बेखामाया महर्जन
६. मोतिमाया महर्जन	२४. राममाय महर्जन, साकुना
७. राममाया महर्जन, बालाजु	२५. लक्ष्मीमाया महर्जन "
८. दानमाया महर्जन	२६. विष्णुमाया तुलाधर "
९. सुन्दरीमाया महर्जन	२७. पञ्चमाया महर्जन "
१०. हेरामाया महर्जन	२८. नानीमाया महर्जन "
११. हरिमाया महर्जन	२९. चिनीमाया महर्जन "
१२. तीर्थमाया महर्जन	३०. अमरमान प्रधान "
१३. ज्ञानीमाया महर्जन	३१. विष्णुमाया तुलाधर "
१४. मोहनदेवी महर्जन	३२. बिजुलीमाया श्रेष्ठ "
१५. चन्द्रमाया महर्जन	३३. ललिता श्रेष्ठ "
१६. ईश्वरी नकर्मि	३४. अष्टमाया महर्जन, त्यंग
१७. कृष्णमाया महर्जन	३५. स्यांपुलु महर्जन, बःति
१८. चन्ता महर्जन	

तिगू शब्द

ध्व मन्तयपह घयागु सफू धर्मकीर्ति विहारया १५७
गुगु धर्मग्रन्थया रूपे छिकपिनि म्ह्योने ध्यना च्वन । थुगु
सफुती अनेक प्राणीपिनि अनेक पह दु । पसु तयगु पहः सोया
नं मन्तयगु पहः सकसिनं खना च्वनी । व मन्तया अनेक पहः
गनं वोगु घयागु ध्व सफू ब्वना स्वे धुनेव छिकपिसं सीका
काय् फे । ध्व सफू ब्वनेबले बांलाक ध्यानबिया ब्वनी घयागु
आशा दु ।

बांमलागु पहः घयागु बाखें जक न्यने मात्रं, द्योया
भक्तियाय् मात्रं, विहारे बने मात्रं तनीगु मखु । थःगु बांमलागु
पहः वात थम्हं चाय्का म्हंका छोय् मागु जुया च्वन घेगु खें
नं थुइका दिसं ।

थुगु सफू धर्मकीर्ति विहारया तःगु मछि पुचः मध्ये
इन्द्रमानं महर्जनं पुचः या पासापिनिगु चन्दां पिहां बया च्वंगु
खः । थुगु सफू द्वारा छिकपिनिगु बांमलागु पहःया बारे ज्ञान
खें थुइका काय्त ज्याबी । उर्कि बय्क पिन्त धन्यवाद दु ।

थुगु सफू पिकाय्त प्रेसे बिज्याना प्रुफ स्वया मागु
गुहालि बिया बिज्यागुलि पूज्य अश्वघोष भन्तेयात नं धन्यवाद
दु । बांलाक व याकनं छापे याना ब्यूगुलि नेपाल प्रेस नं
धन्यवाद या पात्र जू ।

धर्मकीर्ति विहार

धम्मवती

गुंला श्रावण शुक्ल १११३ (२०५०)

मनूतेगुपह

संसारे गुलिनं मनूत दु इपिं फुकस्यां थ थःगु
पह दु । छगू जक पह मखु थी थी पह चह मनू तेके
खने दु । थुकथं ताल तालया पह व स्वभाव गनं वल
गथे जुया दयावल थुगु बारे खँ सीका तेबह जू ।
गथे जुया मनूते पहचह थी थी दुगु धका प्रश्न
न्यपिं दया भगवान बुद्धं आनन्द भन्ते यात कना
बिज्यागु खँ थन उल्लेख याय् त्यना । थवयां न्हापा
आनन्द भन्तेयागु बाँलागु पहया बारे छक सीके नु ।

भिक्षु आनन्द धयाम्ह भगवान बुद्धया नीजि
सेवक खः । मेपिं सुयाकें हे मद्गु लिज्ञां दुम्ह, कर्तव्य
परायणम्हथें लालच छुं हे मद्गुम्ह खः । वस्पोल धात्थें
सेवक जुइगु योग्यता दुम्ह जुया बुद्धं आनन्द यात नीजि
सेवकया थासे तया बिज्यात । तर आनन्द भन्ते नं
छकलं तुं सेवक जुया बिमज्याः । च्यागू वर बुद्ध याके
कया तिनि बुद्धया नीजि सेवक जुया बिज्या म्ह खः ।
बुद्धया पालेयापि ततः धंपि भिक्षुपिं मध्ये आनन्द तस्सकं
लिज्ञां दुम्ह खः अथे हे करुणां बिलि बिलि जाःम्ह

(२)

खः । वसपोसया दकसिबे तःधंगु गुण खः अबला नारी
प्रति, असरण मिसाते प्रति दया क्यनेगु । उकिं मिसातसें
आनन्द भन्तेया प्रति कृतज्ञ जुया वस्पोलया गुण
लुमंका तेमाः । छाय् धाःसा बुद्धयाः शासने अबलेया
मिसात भिक्षुणी जुयेगु अधिकार मर्दुपि जुया च्वंगु खः ।
आनन्द भन्तेनं मिसातसें नं निर्वाण प्राप्त याय फुसा,
अधिकार दुसा भिक्षुणी छाया जुइ मफु धंगु तर्क याना
न्यापां प्रजापति गौतमी यात भिक्षुणी जुइगु बुद्धया
पाखें आज्ञा कया ब्यूगु खः । मिसातेत भिक्षुणी याय्गु
अनुमती कया बुद्धशासनया अंग पूवंका बिज्यात ।
अबले तक मिसात धैपि प्राण हे मर्दुपि पुरुष समान
अधिकार मर्दुपि समके जुया च्वंगु खः । उगु जमानाय्
मिसातय्त नं भिक्षुणीयानां मिज्जया समान अधिकार
बिया उच्च स्थाने थ्यंका बी धयागु अपुगु खें मखु ।
उकिं थुकथं भिक्षुणी शासन (संघ) शुरु जूगुया फुक्क
देन आनन्द भन्ते यात दु, नारिप्रति वस्पोलया दया
करुणा दुगुया चिं खः ।

आः थन आनन्द भन्तेयागु पह व लिजांया
बारे सीका तय्मागु छता नित्ता खें न्ह्य थने ।

भगवान् बुद्ध (५५) न्ये न्यादें दुबले बः
सलाना वल । न्ह्याबलें तापं च्वना सेवा याइम्ह छम्ह

(३)

माल धंगु खँ पिहाँ धल । भगवान् बुद्धया नं आनन्दयात
हे नीजि सेवकया रूपे तयगु मती वया चवन खनि ।

भिक्षु आनन्द मानेला जुल तर च्यागू वर
वा अधिकार फोना कया तिनि बुद्धया निजी सेवक
जुया फिज्यागु खः । व च्यागू मध्ये प्यता आनन्दयात
मयोगु व प्यता योगु अधिकार नापं च्यागू शर्त खः ।

१) भो भगवान् ! छलपोल यात देश विदेशं
बह्ने थाय हःगु बां बांलागु चीवर जित बिया
बिज्याये मते । अथे बीगु जित मयो ।

२) श्रद्धावान् पिसं चह्ने थाय् हःगु सासागु,
भिभिगु नयगु छुं चीज छन धका जित बिया बिज्याय्
मते ।

३) छलपोल पाखें वोगु भोजन निमंत्रणाय्
फुक्क भिक्षुपि मथ्याः थाय् जित नीजि सेवक धका
नापं बोना यंका बिज्याय् मते । अथे बोना यंकीगु
जित मयो ।

४) छलपोल देना बिज्याइगु नुस्वावोगु गन्ध
कुटी (कोथाय्) जित थ्यना बिज्याय् मते ।

थुलि धासेलि भगवान् बुद्धं धया बिज्यात
थुपि प्यता छन्त मयोगु खँ जुल । आ मेगु प्यता छन्त
योगु अधिकार छुं छुलि ?

१) भो भगवान् जि छपिनि गणधकुटी मदे-
नीम्ह जबले षकचा देना चव चवं न्ह्यो सवे बले
छल्पोलं कनः बिज्यागु धर्मया बारे छुं गंधा जुइफु ।
अबले न्ह्यागु ई जूसां, न्ह्यागु अवस्था जूसां छल्पोल
मथाम् वया मथूगु खँ न्यनेया किंस्त स्वतन्त्र ब्र
अधिकार दम्सा ।

२) देसं-विदेसं भिक्षु भिक्षुणी, उपासक
उपासिकापि वया बुद्धया दर्शन याय् धका प्रार्थना
याइ बले न्ह्याबले तं छपिथाय् बोना ह्यपावे जुइमाः ।
छपिसं करुण्ण तथा दर्शन बिया बिज्याय्माः ।

३) जि थाय् सुं श्रद्धावन दातापपिसं भगवान्
बुद्ध नापं भोजन बिज्याहुं धका निमंत्रणा याइथाय
छपि बिज्यायमाः ।

४) जि महु थाय् छल्पोलं उपदेश बिया
बिज्याइथाय् न्ह्यागुं खँ कना बिज्या सां वा छलफल
जूसां हानं छक जित छल्पोलं कना बिज्याय्माः ।

भगवान् बुद्धं न्यना बिज्यात हे आत्तव,
च्यागूवर मध्ये प्यंगू छन्त मयोगु खँ जुल । छाय् व
प्यता मयोगुले ?

भो भगवान् ! जि छाम् क्यो मया क्वमाणु

धाःसी यद्वि जि छल्पोलयात् लामं जूगु बाबां लामु
 चीवर कया पुना, छल्पोलयात् प्राप्त जूमु सासाःगु
 चीजे नया व छल्पोल देनीगु कोथाय् देन धाःसा
 जित्तं लोकं धाइ अथे बाबां लागु चीवर पुना साबिक
 नया, बुद्ध देनीथाय् मोजं देना सुनां जके बुद्धया सेवा
 मयाँइ । जित्त अथे लोकं अपवाध याका च्वनेगु मयो ।
 मेवा नय् दया सेवा याना च्वन धाय्का च्वनेगु हिसि
 दुगु, बांलागु खँ मखु । उकि थुपि प्यता खँ जित्त
 मयी धका फोना च्वनागु खः ।

वस्पोल आनन्द भन्ते नं लिपा जुइफुगु खँ
 विधाःयाना लिजां दय्का न्हापान्तुं बुद्धया सेवक
 जुइन्ही बुद्धयाके प्रार्थना याना विज्यागु खँ सराहनीय
 जू, सुमंका तय् बहज् । आनन्द भन्तेया श्व पह
 बांला जू ।

हानं बुद्धं न्यना विज्यात्— आनन्द ! मेगु नं
 प्यता खँ दु छस्त अधिकार माः धका छं फोन व
 छाय फोनागु ?

मो भगवान् ! जित्त संखाजुइगु अवस्थाय्
 तुरन्त छापिके न्यना तय् मफुत्त धाःसा व खँ मेपित्तं
 जिके न्यं वइबले, व खँ जि धाय् मफुत्त कि गो !
 अन्निन्द बुद्धया निजी सेवक हँ थुलि खँ न्यनागु हँ

जवाफ बोमफुम्ह धका जित गिजे याई, अपहास याका चवने माली ।

देश विदेश तापाकं निसें बुद्ध दर्शन याय् धका भिक्षु भिक्षुणी, उपासक उपासिकपि अनेक दुःख कष्ट सिया वइ । अले जि बुद्धया नीजि सेवक छः वस्पोलयात धाल धाःसा की अवश्य नं याकनं बुद्ध दर्शन याय् दे धका जिथाय वइ । अबले जि इपित छल्पोलया दर्शन याके मफत धाःसा गो ! आनन्द बुद्धया नीजि सचिव व सेवक हँ बुद्ध छक हे दर्शन याके मफुम्ह धका जित गिजे याइ ।

थःसतिपि दातापिसं बुद्धयात निमंत्रणा याय्गु इच्छा याना जिथाय् वया धाः वइ भो आनन्द भन्ते ! फलानाखुनु भगवान् बुद्धनापं छपिं जिमियाय् छँ बिज्याहँ । अथे धाइ बले भगवान् बुद्धयात बोना निमंत्रणा वने मफे बले गो ! आनन्द भगवान् बुद्ध छम्ह हे बोना हय् मफु छु बुद्धया नीजि सेवक । उलि हे याय् मफुम्ह धका जित हेला व अपहास याइ ।

छल्पोल जि मद्रुयाय् गनं उपदेश बिया बिज्याइगु खँ छु धका जि सी मखु । वहे खँ जिके न्यनीबले जि छुं धाय् फे मखु । अले मेपिसं जित धाइ आनन्द नां जक नीजि सचिव व सेवक । बुद्धं

कना बिज्यागु खँ हे छुं मस्यूम्ह धका गिजे याका चवने माली । थुकथं अपवाद याका चवने म्वाले मा धैगु मती तथा थुगु प्यता खँ जि फोनागु खः ।

आः थन आनन्द भन्ते यागु पहया बारे छक बांलाक मनं खना बिचाः याय् माला चवंगु दु । शिक्षा काय् बह नं जू । वस्पोल आनन्द भन्ते जुलं गुलि लोक अपवादं बचे जुइमा धका न्हापां हे होस तथा लिफ ज्ञां दय्का बिज्यात । तर थौं कन्हे मनूते व धार्मिक विद्वानते पह धासा लोक अपवादं बचे मजुइगु ज्या याना नं चवनी, लोकं अपवाद व निन्दा याना चवंगु न्यना नं मता सु जुया यो यो पिसं यो योगु थधा धका ह्यामि पह पिकया चवनी । पछा पह धयागु महु थः कतिलाय् वं गात । ख्वाले न्ह्योने सुनां नं छुं धाः मवो धका ह्यामिपह पिकया चवनेगु बांलागु खँ मखु । थुजागु पह जुल धाय् वं धर्मनाप यक्व हे तापात धैगु विचाः याय् बहजू ।

थुथाय भगवान् बुद्धं छक धया बिज्यागु लुमंके बहजू— “मूर्ख तयसं निन्दा याइगु या मू महु । सत्तुरुष पिसं गिजे मयाकुमे चवनेगु तधंगु इज्जत या खँ खः । ल्यूनं ल्यूनं छुं धाय्का चवने म्वाक जीवन हनेगुया तःधंगु मू दु । उकिं मभिगु व बांमलागु अर्थात

करपिनि मयोगु व मेपिन्त दुःख जुइगु ज्या याय् बले
 नुगः बल्लाका चवनेगु ठिक मजू । मखुगु ज्या याय्
 बले मन बल्लाका चवनेगुलि लिपा थःत हे हानि व
 अहित जुइका चवने माली । सीधुंका तक नं निन्दा
 याका चवने माली ।

थुकथं बांमलागु व मभिगु ज्या याना चवने
 बले धाःसा धालका धका ह्यामि जुया मन बल्लाका,
 नुगः छाःम जुया चवनेगु पह दत्तले कीपिं भिगु लंपुइ
 वनापिं जुइ मखु, निर्वाणया लंपु ऊन ऊन तापाना
 वनी धका थूइका काय् माला चवंगु दु ।

सिद्धार्थ कुमारं बुरा बुरी, रोगी व सीम्ह
 खंबले वस्पोलया मन साप ग्यात । कीपिं नं अथे हे
 बुरा बुरी जुइतिनि, रोगं कंतिनि, सी मानि धंगु
 मती तया ग्याना बिज्यात । थुजोगु फुक दुःख व भयं
 मुक्तगु ज्ञान माला बिज्यात ।

तर कीगु नुगः गुलि छाःगु बुरा बुरीत खंस
 छुं पीर व चिन्ता मदु, मग्या, सिना वनितिनि धंगु
 कल्पना मजू । बुरा बुरीत खनी बले कीपिं नं अथे हे
 जुइतिनि धंगु मती मवो । उकिं रोगंकया चवंपिं
 खसां, सीपिं खंसा कीपिं छतिं मग्याः । थुगु बारे छक
 विचाः याय बहजू संसारया अनित्य व परिवर्तन शील

एवमाद्यं खना मग्धापि जुइमज्जू । केवल कीसं भिनुज्या
 यान्तं यंके बले अनेक मार व बाधा वयफु, अबले हे
 जक की मग्धासे भिगु यान्तागु ज्या पूमर्व तले मेहनत
 याय्माः । थन कीसं लुमंके बहज्जू ज्या याना यंके बले
 आनन्द भन्ते थेन्तुं अपवादं बचे जुइकथं ज्या याय्गु
 बांलाइ ।

सिद्धार्थकुमारं बुरा जुइमग्निगु लुमं बले रोगी
 व सीम्ह खँ बले ग्याना बुरा, रोग व सीमागु थारसं
 मुक्क जुइगु ज्ञान लुइका बिज्यात ।

तर कीपि लोक अपवाद खना नं मग्धापि, सिना
 चर्वापि बार बार खना नं ग्या चिकु पह मग्धासे योयोथे
 सना चवना । अले दुःखं मुक्तगु निर्वाण कन कन
 तापाना हे चवनी । थुगु बारे आनन्दभन्ते यागु लोक
 अपवादं बचे जुइगु पह कीसं लुमंके बहज्जू ।

आनन्द भन्तेनं थसहं जिम्मा कयागु बुद्धया
 सेवर्ष याय्गु ज्या मनं खमा कर्तव्य पालन बाना चव चव
 वरपोलं भगवान् बुद्ध याके अनेक खँ न्यनीगु जुधा
 चवर्ष । गुबलें ज्याय् खेले दुगु खँ न्वं गुबलें खेले
 मदुगु खँ नं न्यनेगु याना चव ।

उदाहरणया लागी छन्हू आनन्द भन्ते नं बुद्ध
 याके न्यना बिज्यात— भो भगवान् ! साल घयाम्ह

भिक्षु मन्त व आः छु जुल गन वनर्थे वयागुछु गति जुल
थे? नन्दा धयाम्ह भिक्षुणी मन्त । व सिना गनवन थे,
छु जुलथे ? सुदत्त धयाम्ह उपासक मन्त व आः
छु अवस्थाय् थ्यन थे ? सुजाता धयाम्ह उपासिका
मन्त व आः गन जन्मकाः वन थे ? इत्यादि अनेक
मदया वने धुंकुपिनिगु हे जक खं न्यनीगु जुया च्वन ।

न्हापां छक बुद्धं थाकुमचासे मनु तय्गु गतिया
बारे ब्याख्या याना बिज्यात- फलानम्ह साल धयाम्ह
भिक्षु क्लेश (कुबानि) फुकं हाकुतिना (क्षययाना)
निर्दोषगु ज्ञान प्राप्त याना आस्रवक्षय ज्ञान प्राप्त
याना जन्म मरणं मुक्त जुया वन । व हानं गनं जन्म
काय् म्वाल । दुःखं मुक्त जूम्ह जुल । अथे हे फलानाम्ह
अनागामी, फलानाम्ह सक्रदगामी व स्रोतापन्न जुया
मार्गफल लाभी जुल ।

थुकथं कना बिज्यात नं हानं हानं बरोबर
थुज्योगु अनर्थगु प्रश्न न्यंवनीगुलि बुद्धयात तक लिफ
जुल, समय नं सिंति वना च्वन । मनुत सिना गन
अन्म कावन धका न्यनेगु व कल्पना याना च्वनेगु
बुद्धया विचार कथं ज्याय् खेले मदु ।

छन्हु आनन्द यात सःता न्वाना बिज्यात-
हे आनन्द बारंबार जिथाय् वया फलानाम्ह सित व

गन वन थें धका न्यना जित छाय् दुःख बियागु ?
 शंका जुइबले खें न्यने ज्यू धका वचन बिया तयागुया
 थ्व मखु कि छुं ज्या मवोगु खें नं बारंबार न्यनेगु
 हिसि मद्दु । फलानम्ह मनू सित व गज्योम्ह मनू
 चरित्र बांलाम्ह खःला सुयातं दुःख मब्यूसे भिगु ज्या
 याना वंम्ह जूसा वया गति भिनी । बां मलागु
 मभिगुज्या याना चवंम्ह करपिनि मिखाय धू थें जुया
 चवंम्ह जूसा अगती लाः वनी । थ्व ला अर्थे हे सी दुगु
 खें खः । थज्योगु खें नं बारंबार न्यना जित दुःख
 बोगुला ?

भगवान् बुद्धं धया बिज्यात—जि न्हापां हे कना
 तय् धुन मनूत म्वाना चवं बले भिगु ज्या याना ज्ञानि
 जुया, सुयातं दुःख मब्यूसे पंगल मज्जुसे, बां मलागु
 ज्या मयासे म्वाना चवने माः अले मभि थाय् लाः
 वन ला नर्के वन ला धका धन्दा हे काय् म्वाः ।
 म्वाना चवं बले चाला बांलाका मचवंसे सी धुंका नर्के
 वन ला स्वर्गे वनला धका हाला चवनेगु व्यर्थखः, छुं
 ज्याय् खेले मद्दु । तर आनन्द छं थुगु खें सीकेगु इच्छा
 बुसा धम्म आदास (धर्मया न्हाय्कं) धेगु सूत्र उपदेश
 लुमंकल धाःसा, सोया यंकल धाःसा थः थम्हं सीके
 फु व मनू गनं वल, गन वन छुजुल धेगु । वयागु चरित्र

हे न्हाय्कने छलंग खने दु थें व गन वन धंगु सो दु ।
 भिम्ह मीथाय् वनी, मभिम्ह मनि थाय् वनी घकां
 धम्म आदास सूत्र व्याख्या याना बिज्यात । ओः हानं
 थज्योगु खेले मदुगु खें जिके न्यं वे मते घका भगवानं
 बुद्धं न्वानाबिज्यात । धम्म आदासधंगुया अर्थ खः
 धर्मया न्हाय्कं ।

सक्षिप्तं गति खुगू दु

नरकं वोमेसिगु पह—

नर्क, प्रेत, पसु, मनुष्य, देव, ब्रह्मा । थ्व
 खुगू गति वो पिके छुं थ थःगु गति वोगु पह चह या
 चि घाना वै । व पहः यात थत थःम्हं चाय्का हे
 बामलागु मभिगु पह जूसा मदय्का छोय्या निति
 होश तथा चाय्का कुतः याय्माः ।

नर्कं सिना मनुष्य लोके जन्म कावोम्ह व्यक्ति
 याके गुजागु पह वै धाःसा कार्पिन्त दुःख बी फर्त
 धाय्वं, कर्पिनि दुःख जूगु खना थःगु मन लयताया
 मज्जा ताया चवनीगु पह वै । मेकथं धाय् माल
 धाःसा करपिन्त दुःख व पीर जुइगु ज्या याय् दतकि
 न्हाइपु ताया चवनी, मन आनन्द ताया चवनी ।
 कर्पिनी दुःख जुइबले न्हाइपु ताया चवनेगु पह ठीक

मन्त्रः, वाङ्मला धर्माय यःम्ह हे चायका होत तया क
 पह मवयका सोय्मु कुतः सोयमाः। अले यः दुर्मती मनी
 वका म्हाप् स्वाः ऋःगु बांसलागु मह तोता छोवे
 म्हासा व मन् हानं नर्के तुं लाः वनी । उर्क श्रीतं
 बाखं न्यना धर्म याय्मु धयागु हे थः के दुगु बांसलागु
 पह यात थःम्हं चायका मदका छोयत्त खः । थुकर्तं
 म्हासा मयात धाःसा बाखं न्यना धर्मं कर्म क्तक
 वम्हं बांसलागु पह मवया वनी मखु, दुःख तनी
 म्हा । उर्क थुइकेमाः बाखं न्यने धयागु हे थःगु पह
 छु खः, थःके बांसलागु मेपिनि म्हागु छु मह दु धका
 विचाः याय्माः । गज्योगु पह दुसा मेपिनि यह म्हा
 खं थुइकेत हे बाखं न्यने मागु छुः । उर्क नर्कं वीपि
 के गज्योसु पह हे धयागु खं थुइकाव्रीत जि बाखं म्हा
 न्हाथना प्रमाण वी ।

महापिङ्गल जुजु

न्हापाः न्हापा महापिङ्गल धयाम्ह जुजु छम्ह
 दु । म जुलसं तर्कं मुक्त जुया न्हापाः न्हापा यन्त्र वम्ह
 स्वप्ना स्वंगु पुण्यकलं जुजुया कुले जन्म काल । विचा
 सोम्ह जुजु म्हावेवं कं राज्य चलेवत्त । तर व्हाके
 तर्कं वीपि म्हा हु । म जुजुयाः म्हासागु पह व्हा

बीपिं सुं सत्पुरुषपिं नं चू मला । उकिं वं वहे पहले
 मज्जा ताया नर्कं जोना वोगु पहलं करपिन्त दुःख
 बिया न्ह्याइपुताया चवन । व जुजुया ल्हाती न्ह्याबलें
 नयागु वण्डी छपु खालि मजू । दुहां वोसां पिहाँ
 वंसां, थाहाँ ववहाँ जुइबले न्ह्याम्ह नाप लाःसां नया
 कथिं टों टों धाय्क छ्यने दाइगु जुया चवन । अथे
 दाया आया आया धका हालागु सः न्यना व जुजुया
 मज्जा ताइ चवनीगु जुया चवन । सुयातं गुहाली बिया
 उपकार याना आनन्द तयागु बानि व जुजुयाके वुगु
 हे मखु । सुनांनं व जुजुयात थुकथं प्रजापिन्त व
 भारदार तय्त दुःख बी मत्यो धका धाय छागु मखु
 न सुयाके आंट हे दु । सुयातं छुं उपकार मयासे
 करपिन्त दुःख बिया जक राज्य चले याना चवन ।

तर व जुजुया काय युवराज धाःसा देवलोकं
 सिना मनुष्यलोके जन्म कावोम्ह जुया चवन । उकिं
 वया मने करपिन्त दुःख जुल धयागु शब्द न्यने मात्रं हे
 थःत दुःख कष्ट जूगुथें हे मती तया सुयात छु गुहालि
 बिया सेवा याय माली धयागु करुणा चित्त दुम्ह
 बोधिसत्व जुयाचवन । उकिं व युवराज जुलसां
 न्ह्याबलें प्रजाजनपिंगु दुःख गथे याना मदय्का सुखी

योयफं धेगु मती तथा परउपकारे जक न्ह्याइपु सायां
 चक्कीम्ह जुया चवन ।

थथे जूगुलि जनताया बोम्ह जुजुयात सिकं
 काय्म्ह युवराज हे जक यो । सुयां सुं मनु धेगु हे
 मनूया गुण खना खः । अले व मनूपाखें थःत गुहालि
 काय् दया हे जक खः ।

उकिं जनताया नं थःपिन्त हित जुइगु, भि
 जुइगु ज्यायाइम्ह, दया माया दुम्ह युवराज हे
 जक यो ।

संसारे भिपिनं सी हे माः मभिपि नं सी हे
 माः । खालि साप हे भिम्ह छम्ह मत्यवं सित ।
 ज्ञानिपि जक याकनं सीगु । पापी पिन्त व हारां पिन्त
 जुलं यमराजं याकनं का मवो । थुलि हे जक फरक ।
 सी धुंका नं लोकं प्रशंसा याका हाय् हाय् धाय्केगु
 बांलागु खें खः । मेकथं धाय् माल धाःसा भिम्ह
 धाय्का भिगु गती वनीगु व मभिम्ह धाय्का मभिगु
 दुर्गती वनेगु लहे फरक जुया वनीगु खः । छन्हु
 सीमागुला सुना नं पने मफु ।

उकिं व मभिम्ह पिङ्गल जुजु नं सित ।
 काय्म्ह युवराज जुजु जुल । काय्म्ह भिम्ह जुजु

जुगुलि सारा जनता लम् लय् तातां उत्सव माने
 याना चवन । कारण मभिम्ह जुजु मन्त । आः भिम्ह
 जुजुया पाः वल । आः देश भिनिगु जुल । जनता
 यात दुःख जुइ मखुत । न्हेन्हु तक न्हूम्ह जुजुया
 राज्याभिषेक भारि नक्सां माने घात । न्हेनु कुखुवु
 न्हूम्ह जुजु किसि म्हे चवना देश चाह्यु बिज्यात ।
 सारा जनताया न्ह्यू खवा वो । सकसिनं जय् जयकार
 यात । सकस्यां लय्ता वो । न्हूम्ह जुजुया नं साप
 लय्ता ।

थः बौ मद्दुगु न्हेनु दत । सकसिनं खुशी जक
 माने याना चवन । जिमि अबु सीगुलि सुं नुगः मछिका
 च्वंपि दुला धका सीकेगु इच्छा जुल । तर सुं हे
 नुगः मछिका च्वंपि मखं । दरबार पाखे लिहां वया
 च्वंबले थथे विचार याना वल अहो ! जिमि अबु
 जुजु जुया वनं हे जनतायात छुं हित सुख जुइगु ज्या
 याना मथुकु । दुःख जक बिया सिना वन । उकि
 सुं हे नुगः मछिका खवया च्वंपि मद्दु खनि धका मती
 ततं दरवारया मू धवाखाय् थ्यन । अन धवाखा पाखे
 छम्ह नुगः मछिका सुकुसुकु हिकुलना खवया च्वंगु
 जुजुं खन ।

अले जुजुया मने लय्ता वलन्तव्वं छम्ह जा

नुग मरिच्छिका खवया च्वंम्ह दत का । धवाखा पाले यात
जिमि अबुं उपकार याना तःगु दु खनि का । उकि
धवाखा पाले जिमि अबुया गुण लुमंका च्वन खनि ।
उकि खवया च्वंगु जुइ ।

न्हूम्ह जुजु धवाखा पाले लिक्क वना न्यन-
हे पाले- छ छाय् खवसा च्वनागु ? जिमि अबुया
गुण लुमंका खवया च्वनागु खः ला ?

पाले लिसः बिल- खः महाराज ।

जुजुं न्यन- एसा जिमि अबुं छन्त छुं गुण
उपकार याना तगु दु जुइ । आः अथे गुहालि याईपि
मन्त घका नुगः मरिच्छिका खोया च्वनागु ला ?

पाले धाल- मखु महाराज, छल्पीलया अबुं
जित दस्तुर कथं जागीरया तलब बाहेक मेगु छुं
बिया तःगु मदु । छुं बक्सिस नं बिया तःगु मदु ।

अले जुजुं न्यन- अथे छुं गुण मदुसा छ छाय्
छु कारणं खोया च्वनागु ?

पाले धाल- महाराज, छल्पीलया अबुयाके
न्ह्यावले नं वामु कभि छपु दु । थन वुहाँ बंक पत्ति, पिहाँ
बंक पत्ति जिगु छयने टौ टौ धाय्क वावा वतीगु ।
अथे आसा मथा तले वातगु सीब दु । अथेपने लिक्क

नयागु कथि नक्कीगु । छपिनि अबु सवारी जुइबले सुले जिक मनूत सुला बी । जि छम्ह जक सुले मछि, उकि न्हाबले छ्यने टौं टौं दायका चवने माः । जिगु छ्यने घाः खों जक दु स्वया बिज्याहुं महाराज फुगे छ्यो दिका छने हे मफु । आः वस्योल मदु स्येलि भति भति याउँया वल । याउँक छने खन । जिमित व जनता यात अथे दुःख बिया वंम्ह छपिनि अबु सिना नरके मखा वन जुइ । अन नरके वना नं जितः थेन्तुं नरके चर्वपि पाले तयत नं दाय्या चवनीगु मखा जुइ । अथे दाल कि ला यमदूत ते मयेल धका थनन्तुं मखा लित तय् हइगु जुइ । अले हानं जि न्हापार्थे हे छ्यं फुगे दिका छने मफेगु मखा जुइ धका नुगः मछिका ग्याना खोया चवनागु महाराज ! सित धका गुण लुमंका खोयागु मखु बांमलागु पह लुमंका ग्याना खोया चवनागु ।

अले जुजुं धवाखा पाले यात थुइका बिल- हे पाले ! मनू म्वाना चवंबले जकं करपिन्त दुःख कष्ट बी फे । हारांम्ह मनुखं मेपिन्त दुःख ब्यू थें नरके वना नरकपाल तय्त नं सास्तियाई धैगु खें मचा खें का । अथे जुई मखु । न्हाथे हे हारांपि सुल्याम्ह जूसां नरके यंका वयात जक सास्ति याइ ।

सीधुंकल धाय्वं मुल्याहाम्हेस्यां नरके वना मेपिन्त दुःख
 बी धयागु चलन मदु । नरक धंगु हे हारांपि पापी
 तय्त सास्ति याय्त दय्का तःगु । भिंपि नरके वनी
 मखु । थनं थ्व शरीर तोता नरके वने धुंकुपि हानं
 थ्व हे शरीर जोना हानं वै धयागु नं सम्भव मदु । थ्व
 जुइ हे मखुगु खँ खः । छँ छप्ति हे धन्ना काय्म्वाः ।
 आः जिमि अबु थन वया सास्ति या वै धका पीर
 काय् म्वाल । छँ छ्यो स्याके माली मखुत । आः छँ
 छ्यने घाः दनिसा नां वासः याय्त ध्यबा धका
 बक्सस बिया सन्तोष याना बिल ।

थुगु बाखँया बारे छक बांलक विचाः याना
 स्वे नु । थुकथं परयात दुःख कष्ट बिया लय्ताया
 चवनीपि मनूतनं फीसं थो कन्हे नं खना चवनागु दु ।
 अज्योपि मनूतसें बाखँ न्यना, भिपिनिगु संगत याना
 थःगु बांमलागु पह चह तोता छोय्त कुतः याय्गु हे
 दुर्गती वनेगु लँपु पनेगु जुइ । थःगु बांमलागु पहचह
 तोता भिजुइगु हे सुगती वनेगु लँपु खः । थथे मजुइकं
 धर्म छक याय्वं पाप कटे जुइ मखु ।

फलानाम्हे द्यो तःधं, फलानागु धर्म तधं धका
 हाला चवनेगु केवल धर्मयानामे ल्वापु व अभिमान
 जक याना चवनेवं धर्मात्मा जुइ फँ मखु । साम्प्रदायिक

भावना तोता थें थःके च्वंगु मभिगु पह चह व कुबानी
तंका बोधि चित्त उत्पन्न याना चवने फत धाःसा
तिनि धात्थें धर्मात्मा जुइ, धर्म याना च्वंम्ह जुइ ।

प्रेतयोनिं वोमेसिगु पह

प्रेतलोकं बोपिके छु पह दे धाःसा अमिके
मतिकुरा पह दे, इर्ष्यायायगु पह दे । थुपि पह
मदय्केत बाखें न्यना सुधार जुइमाः । कीत न्वाइपि
भिपि पासापि नं माः । थः थम्हं हे नं जिके मतिकुरा
पह व ईर्ष्यालु पह दु धंगु चाय्का चवने फुसा जक
बांमलागु पह चह तोता छोय् फें मखुसा मतिकुरा पह
व ईर्ष्यालुपि हानं प्रेतयोनिं लिहांवने मालियो ।
उकिं न्हाक्व छो नांकया पूजा याना धर्मकर्म याना
च्वंसां थःके दुगु मतिकुरा पह व ईर्ष्यालु पह तंका
छोय् मफुत कि धर्मकर्म प्रेतगतिं मुक्त याना बी फें
मखु । धर्म व बाखेंनं थज्योगु पह तोतिजक धाय्
फें । थुगु खें थुइका बीत मेगु नं उवाहरण बाखें छपु
न्ह्यथने ।

न्हापा गौतम बुद्धया पाले अनाथपिण्डिक
धयाम्ह साहु महाजन छम्ह दु । व साहु वत्थोल
तथागतया मुख्यम्ह वाता धाःसां ज्यू । कारण व बुद्ध-

याते माःगु तक पुरे याना सेवा याना चवंम्ह छः ।
 मैगु ला छु बुद्धयात जेतवन आराम दय्केत सुँया
 ध्यबा लाया जग्गा न्याना दान ब्यूम्ह छः । केवल
 बुद्धयात व भिक्षुपिन्त जक विहार दय्का दान बिया
 वंम्ह मखु श्रावस्ती गुलि नं अनाथ जुया गरीब जुया
 चवंपि छः फुकसितं न्हि न्हि जा छपो छपो दान बिया
 चवंम्ह छः । अनाथ पिन्त पिण्डदान ब्यूम्ह जुया
 वया नां हे अनाथपिण्डक जुल ।

अनं श्रावस्ती अनार्थापि धाक्कोसिया प्वाः मजाः
 धयागु मंजुइमा धका मती तथा व महाजनया छेँ
 वक्कसित जा छपो दान बीगु जुया चवन । यक्वसित
 जापो दान बी माःगुलि व बःलापि जाथुइपि भुतु
 सुवाते (भांछेत) प्यम्ह न्याम्ह लहिना तःगु दु । उपि
 भांछेत मध्ये छम्ह प्रेतलोकं वोम्ह नं दुगु जुया चवन ।
 उकि वं जाथुया चवंसां नं जस काय् मसम्ह, मन
 याउँका चवने मसःम्ह जुयाचवन । मैपि जाथुइपि
 धाःसा मनुष्ययोनि वोपि जुया चवन । उकि जाथुइ
 माःसा न्हागु ज्या याय् माःसां मन ऊयातु मचासे
 मन याउँका, मन यात भिकथं छेले सःपि जुया चवन ।
 इमि कल्पना गथे धाःसा की ध्यबा मदु । साहुया
 यक्वं ध्यबा दुथे कीत ज्या बिया नं अनाथपिन्त नं

जापो दान बिया भिगु ज्या याना चवन । कीसं घनं
मफुसां मनं खना जोरे याना बिया चवन । उकिं
अनाथ गरीबते प्वाः जायक साक्क नय् खन घका
लय्ताइ चवन । थुकियात मुदिता चित्त नं घाइ ।
उकिं थाकु मचासे श्रद्धां जाथुया बिया चवन । तर
मेम्ह छम्ह दु गुम्ह कि प्रेतयोनिं जन्म कावोम्ह खः
वया मने छफुति हे लय्तावो घयागु महु । बरु वं
थथे मती तैगु ज्या चवन— जि जुलं जा छकः नय्त
थपाय्गोगु खासि मफु मफु ल्होना जा थुया बिया
तिनि प्वाः जाय्का चवना । थुपिं फोगीतय् जुलं
सुरुसुरुं वल जा कया नल, ज्या छुं याय्म्वाः । थुकथं
मन ऊयातुका मतिकुरा पह पिकया चवन । ईर्यालु
जुया चवन । कय्कुं नुगः जुया चवंगुलिं फोगीते
प्रति दयामाया मतसे तें पिकया चवन । थः जाथुइगु-
पाले साहु व साहुनीपिं न्होने मदबले हानं हानं
जा थुइ म्हो चाय्केत ज्या अःपुइकेत फों बोपिन्त
बांलाक जा दान मब्यूसे बोबिया ख्यानां छोइगु जुया
चवन ।

अनाथपिण्डक साहुया जुलं ज्यायाय् मफुपिं
गरीबते प्वाः छां मलाय्मा घयागु मती तथा जा
थुइपिं तथा माक्व पुरे याना बिया चवंगु खः । तर

च प्रेतलोकं वोम्ह भुतसुवानं फोगीतयत् जा मब्बूसे
 ख्याना छोइगुलि आपालं अनाथ फोगीतय् छां हे
 लाना चवनीगु जुया चवन । उकिं व छम्ह छक मन्
 जूबले नं भिम्ह साह्वया संगते लात नं बुद्धया दर्शन
 याय् खन नं थःत थःम्ह भिगु बानि बसे याय् मफु ।
 मभिगु पह चह तोता छोय् मफुगु कारणं व सिना
 हानं प्रेत लोकेन्तुं सुचिमुख (मुलुप्वाःथें जागु म्हतुम्ह)
 प्रेत जूवन । सुचिमुख प्रेत धयाम्ह गज्योम्ह धाःसा
 वया म्हतु धाःसा मुलुप्वाःथें चीप्वाः । प्वाः (पेट)
 धाःसा ध्यमे थें तगोम्ह जुया चवन । म्हतु चीप्वाः
 जूगु कारणं छुं नय् मफु । हानं प्वाः तगो जूगुलि
 न्ह्याक्व नःसां प्वाः मजा । थये जुइबले इपिं प्रेततय्
 गुलि नय्पित्याका दुःखी जुइका चवने मालीगु जुइ
 थ्व अर्थे अनुमान याय्फु । उकिं कीपिं बाख् छक
 न्यने वं, धर्मछक याय्वं, भिम्ह पासानाप चवनेवं
 कीगु मत्ति भिनीगु मखु । भिगु खँ न्यनार्थे थःगु
 बांमलागु पह व्हयात भिका बांलागु चाला छयला-
 यंके फुसातिनि थःगु गति भिनी । सिना भिथाय्
 लाःवनी । थुगु बारे छक मनं खना बिघार याय्
 फेकेमाः ।

पशुयोनिं वोम्हेस्या पह

तिर्येकयोनि धयागु पशुगतियात घयातगु खः।
 थ्व पशुयोनि स लाःपिके स्वंगु बानि दया चवनी । व
 छु धाःसा नय्गु, देनेगु व कामतृष्णाय् (मैथुन सेवने)
 जक भुले जुइगु । उकिं पशुयोनिं वोपिके छु बानि
 दे, छुपह दे धाःसा प्याखं स्वेगुली हे जक मज्जा
 ताइचवनीगु पह, बां बां लागु मिसा मिजंया प्रेम
 सम्बन्धीगु म्ये न्यनेगुली हे जक मज्जा ताइचवनीगु
 पह दे । थःगु शरीर थःम्हं धंथे मदुगु व अनित्य
 शरीर धंगु खंके मफया थ्व अस्थिर शरीरयात हे जक
 बांलाका जुइगुली मज्जा ताया मोहित जुया चवनेगु
 पह दे । धर्म कर्म याय्गु धयागु, धर्मात्मा जुइगु
 बिलकुल मती वैमखु । थुकथं सासागु नया मोज-
 मज्जाय् जक पल्के थुइगु व विलाषित जीवन हना
 चवनेगुली भुलेजुया धर्मात्मा जुइगु लोमंका म्वाना
 चवंम्ह पशुयोनिं बीम्ह धाइ । वयागु पह चह फेरे जुइ
 मखु । उकिं भिपि संगत याना, बांखं न्यना पशुगतिया
 पह चहयात तोता मछोल धाःसा वा मनू हानं पशु
 योनि स अर्थात् पशुजुया जन्म काः वनी । उकिं मनू
 जुया चवनाबले थःथु बांमलागु पहतोता छोय्गु

कुतः याःसा पशुगतिं बचे जुया चवने फे । थःगु
 बांमलागु पहयात थम्हं चाय्का मच्चकं कीत मिथाय्
 लांके फे मखु । बुद्धं हे नं जिम्मा कया विमज्जाः ।
 वस्योल बुद्धं मिथाय् लाइगु लंपुजक कयना विज्याइ ।
 थुगु खं धवा थुइका बीत बाखं छपु न्ह्यथनेगु बांलाइ
 ताया । बाखं तस्सकं ताहाक पूवक चवया चवने
 मखुत । थुगु खं थुइका काय्त गाछि जक ह्यथने ।

न्हापाः न्हापाया खं खः । छगू तःधंगु मचल
 धवागु गां छगू दु । अन छम्ह मघ धम्ह धर्मात्मा
 छम्ह दु । व ल्याय्म्ह जुइवं वया मां बोपिसं वयात
 लोम्ह ल्यासिम्ह मय्जु नाप ब्याहा याना बिल ।
 लिपा वं स्वम्हमेपि मिसा नाप ब्याहा यात । व कथ-
 हनं बुरा नं जुयावल । थःगु शरीर हिलाबोगु स्वभाव
 यात थम्हं हे खंकल । थ्व शरीर (म्ह) थःम्हं धयार्थे
 मकु खनि धेगु थुइका काल । अले वया मने धर्म
 चेतना वना वया छम्ह ऋषिया थाय् वना बाखं
 न्धवन ।

उबेले व ऋषि मनुष्य देह तोता इन्द्र जूवने
 न्हासा इमिसं थुगु थुगु निधम पालनं याय्माः ।
 थुगु थुगु कथं जया याना धकेमा । धका उपदेश बिया
 च्वन । थ्व उपदेश न्यना वयानं इन्द्र जुइगु इच्छा

जुया ऋषि कंगु नियम जि नं पालन याय् धका मती
 तथा पञ्चशील पालन याना थःगु गां स्यनाच्वंगु
 अथे थयागु सतः लं स्यना च्वंगु दय्केगु, सिस्ति
 वनाच्वंगु जग्गाय् बगीचा व पुखू दय्केगु, सिमापीगु
 आदि करपिन्त उपकार जुइगु धर्म याना च्वन ।

मघमाणवकया कलापिं प्यम्ह मध्ये सुधम्मा,
 सुचित्ता, सुनन्दा धयापिं स्वम्हसिनं नं भातं यागु
 धर्मयात फु फु थें गुहालि बिया धर्मात्मा जुया च्वन ।
 तर दकसिबे च्चिकिधिकम्ह (कांछिम्ह) सुजाता धयाम्ह
 कलाम्ह छम्ह जक पशुगति मनू जन्म कावोम्ह जुया
 च्वन । व ल्यासितिनिम्ह जुया ल्यासिपह पिकया
 अनित्य स्वभावयात खंके मफया च्वंगुलि थः भातं व
 न्ह्यथुपिसं धर्मकर्म यानाच्वंगुली छुं वास्ता मतः ।
 केवल थः छम्ह बांलाका भातयात थः थाय् भुले
 याना काय्गु व प्याखें स्वेगु, मोजमज्जाय् भुले जुयेगु,
 म्ये न्यनेगु आदि रसरंगे हे जक भुले जुया न्हि छयाना
 च्वनीगु जुल । व सिना पहाड निगः बिचे बोह
 (ऊंग) जुया जन्म काःवन धयागु खें मघ माणवक
 बाखेंनं कीत प्रमाण बिया च्वं । उकिं धर्म धयागु हे
 थःथगु बांमलागु, हिसिमदुगु पह च्ह मदेका छोय्त
 खः । कचवं मदेगु, करपिन्त पंगल मजुइगु कथं जीवन

हनेगु पहयात हे धार्मिक जीवन धाइ । बाखँ न्यनेगु धयागु हे थः पिंके दुगु बांमलागु चाला तोता छोय्त खः । मति कुरापह मदेका भिमनू जुइत खः । भो भो सुसुं द्योजक पुज्या जुइवं, द्योया नां जक काय्वं गति भिना वं मखु । दुःख तनी मखु । खँ व ज्या बांलासा जक जीवन ताले लाई अले गति नं भिनी धयागु थुइका काय्माः ।

मनुष्ययोनि

मनू जुया जन्म कया वोपिंके छुं भतिचा दयामाया दुगु पह खने दै । धार्मिक पह दै । थः जक कतिलाके धयागु पह कम जुइ । बेला बखते प्याखं सोया चवंसां, बांलाका चवंसां, मोज याना जूसां बेला बखते परउपकारया धर्मकर्म याय्गुली मन बिया चवने फं । धार्मिक जीवन हना चवनेमाः धाःगु हे दुःखं मुक्त जुइत खः । मनुष्ययोनि मनुष्य गती वने फय्केत खः धयागु सीके माः । धर्मया नियम हे मनूयात मनू याय्गु बुद्धया शिक्षा खः । नामं जक बौद्ध जुइत मखु ।

मनू जुया चवंसां मनू तय्के धर्मचित्त उस्त उत्पन्न मजू । साप लिमला । मोज याय्गुली जक

मनं व्वायं वं । उकिं मनू तयत्त धर्मं पाखे साला काय्
 माला थों अष्टमी, थों पुन्ही, थों औंसी आदि पर्व
 दय्का धर्मं याय्गु दिं दय्का तःगु । बाकिं दिने
 कमाय् याय्गु पञ्चकाम सुखे भुले जुइगु धका दिं व
 समय थो थो छुटे पाना तल । उकिं मनू जुयार्थे धर्मं
 कर्म व पहं चहं बांलाका वीपिं मनू जुया जन्म काइ-
 बले मोजमज्जाय् भुले जूसां उकी हे आसक्त जुया
 चाकुइ भुजिं प्यपुनेथे भुले जुया चवनी मखु । धार्मिक
 जीवन कथं म्वाना चवनी । पहलं व चरित्रं हे धर्मात्मा
 जुया चवनी ।

थ्व खँ थुइका बीत हानं जिपिं बर्माय चवं
 चवना बले जूगु घटना छगू न्ह्यथनेगु बांलाइ ताया ।

जिपिं बर्माय् आखः ब्वना चवनावले छगू
 विहारे हे (भिक्षुणी) गुरुमांपिं सलंसः दु । इपिं मध्ये
 छम्हं गुरुमां पासा दु । वं जिमिसंथे आखः ब्वने मफु ।
 तर वया मन धाःसा साप बांला । आखः ब्वनेत खर्च
 मगाःपिन्त दाता माला ब्यू जुइ । थुकथं फुफुथे कपिन्त
 गुहालि बीगु वया बानि जुया चवन । अले वं थःगु
 न्हापाया जन्मे जि छम्हं ध्यबा दुम्हं साहुया याक
 काय् तर जि छेँ मचवंसे भिक्षु जुया चवना । अबले
 जि भिक्षु जुया चवंसा नं ध्यबा दुम्हं साहुया याक

काय् घयागु घमण्डं आख् ब्वनेगु, घमंया खँ सय्केगु
 सीकेगु पाखे ध्याज् मबिया । विपस्सना ध्याज् भावना
 नं मयासे अर्थे न्हिछयाना च्वना । उकिं जि न्ह्याक्व
 मेहनत यासां छिमिसर्थे सय्के सीके मफु छुयाय्
 घका जिमित् खँ कना च्वनीगु । उकिं सय्के सीके
 घयागु सी तेका नं याय् माः । थुगु जन्मे सय्का
 सीका वने फुसा लिपा लिपाया जन्मे तकं संस्कार वने
 जुया च्वनी । याकनं आख् ब्वना सय्के सीके फुह
 जुइ । थुकिं सी दु मनुष्य लोकं मनूया योनि स जन्म
 काबोपिके दया माम्मा दे । करपिनि मभि जुइगु
 स्वया च्वने मफु ।

देवयोनि

देवलोकं बोपिके मनुष्य लोक यागु पञ्च काम
 सुखे, मोजमज्जा याय्गुली न्ह्याइपु ताइ मखु । कारण
 छाय् धाःसा मनुष्यलोके यागु रूप, शब्द, धन्ध, रस
 व स्पर्श आदि पञ्च काम सुख देवलोक यागु पञ्चकाम
 सुख सोया नं तस्सकं हीनगु सुख खः । उकिं देवलोकं
 जन्म काबोम्ह मनू मनुष्यलोक यागु पञ्चकाम सुखे
 सुखे जुया च्वनी मखु । मेकथं धाय् माल धाःसा
 सोमज्जाय् मन्म प्पुना च्वनी मखु । केतय् कतय्

जक पालन याना चवनी । मनं खना धर्मकर्म
 याय्गुली न्ह्याइपु ताया धर्मात्मा जुया चवनेगु पहवं ।
 अले व मनू देवलोकेतुं लिहां वनी । उकिं सत्संगत
 धयागु नं भिनेमाः । मखुगु सत्संगत द्वारा भिगु पह
 जोनावोम्ह नं मभिने फु । मभिगु गतिं मभिगु पह जोना
 वोम्ह नं भिपि संगत द्वारा भिने फु । उकिं हे भगवान्
 बुद्ध धंविज्यागु न्ह्याइपुक म्वाना चवने योसा
 मभिपि मनू त नाप भुले जुइ मज्यू । बुद्धिदुपि
 भिपिनिगु संगत याय्मा धका नं धया विज्यागु दु ।
 थ्व खँ थुइके बीया लागी उदाहरण कथं हाकनं बाखँ
 छपु न्ह्यथने ।

न्हापाः न्हापा माला भारि धयाम्ह देवपुत्र
 छम्ह दु । वयात चाकरी याइपि अथवा सेवा यार्थिपि
 अप्सरात आपालं दु । छन्हु आपालं अप्सरापि सहित
 मुख्यम्ह महारानी अप्सरानं ववना बगंचाय् वना
 रसरंग याः वन । अबले व देवपुत्र मेपि अप्सरात
 नाप जक भुले जुया ख्याः याना जुल । थःह्य
 अग्रम्ह देवीयात वास्ता हे मयागुलि वया तस्सकं
 तं पिहां वल । देवलोक यागु शरीर तसकं सूक्ष्मगु
 जुया निनिं तं पिकाय् मज्यू । तं धयागु नुगले
 दुने मिच्याइगु जुया चवन । उकिं देवता पिनि

तं पिहांवल कि सीयो । अले व माला भारीया
 मुख्यम्ह देवीया नं तसकं तं पिहाँ वया अनं सिना
 मनुष्य लोके जन्म का वल । तर अन देवलोके
 भिभिगु तसकं बांबां लागु पञ्चकाम सुख भोग याना
 वोगु बानि याना थन मनुष्य लोकयागु पञ्चकाम
 सुखे वया मन मवं बा भुले मजू । केवल कतव्य भापा
 हे जक छम्ह मिजं नाप विवाह जुल । मचा स्वम्ह
 नं दत । हानं थन पुण्यकर्म याना हानं वहे देव-
 लोकयाम्ह देवपुत्रया अग्रम्ह देवी जुया न्हापायागु
 थासेतुं जन्म का वन ।

ब्रह्मलोक

ब्रह्मलोकं वोपि मनूतय्के फन हे विशेष लक्षण
 (चि) सी दैगु जुया चवन । ब्रह्मलोकं मनुष्य लोके
 जन्म का वोपि न्हाबलें न्हा खवा वै, मुसुमुसु कार्पि
 जुइ । मनू नं मनूयात मिसा मिजं धका माया मतिना
 जुइगुथें तृष्णा सहितगु अन्ध प्रेम दै मखु । न्हाम्ह
 नाप नं मैत्रीपूर्वक व्यवहार याय्गु बानि दै । की
 धाय्गु बानि दै । न्हाग्गु कीत मेपिसं स्यना कना
 बीवंतिनि सइ । तर कामतृष्णाय् भुले जुइगु छगू
 सुनानं सुयातं स्यना बी म्वाः । बैस जाया वोलिसे

आफ हे सया वंगु प्रकृति नियम धाय्गु चलन दु ।
 तर थ्व खँ फुकसितं मिले मजू । थ्व खँ ला काम-
 लोकं (भौतिक संसारं) कामलोके वोपिन्त जक्
 धाय्गु खँ खः । ब्रह्मलोकं वोपिके बैस जाया वय्
 मात्रं मिसा मिजं बिचे गुगु काम वासना दया वंगु
 खः ब दे मखु । ब्रह्मलोकं वोपि निम्हेसित माँ-बौ
 पिसं ब्याहा याना बिल । तर इपिं छपाः लासाय् छगु
 हे कोथाय् छना चवंसां नं मिसा मिजं सम्भोगे भुले
 मजू वा अज्योगु इच्छा हे उत्पन्न जुइ मखु । तर छम्ह
 कामलोकं (मनुष्योयोनि) वोम्ह नाप ब्रह्मलोकं वोम्ह
 नाप विवाह जुल धाःसा व कामलोकं वोम्हेस्यां
 स्यना ब्यूगुलि ब्रह्मलोकं वोम्ह नं कामतृष्णाय्
 (सम्भोगे) भुले जुया ब्रह्मचर्या स्यना वने फु । मखुसा
 ब्रह्मलोकं वोपिके आफ स्वयं थःके कामतृष्णा उत्पन्न
 जुया ब्रह्मचर्या स्यनी धयागु सम्भव मदु । उकिबा
 प्रमाण न्हापा जुया वंगु छगु घटना न्हाथने ।

न्हापा छगु देशे भद्र व पिपिलायनी धयापि
 निम्हेसित माँ-बौ पिनिगु इच्छा कथं विवाह याना
 बिल । तर निम्हं ब्रह्मलोकं वोपि जूगुया कारणं याना
 निम्हेस्यां सम्भोगया इच्छा मदुगु जक मखु काम-
 वासनाय् भुने जुइ हे मसः । छाय् कि ब्रह्मलोक

धयागु थासेमिसा मिजं धाय्गु चलन मद्रु । मिसा
मिजंया बिचे भुले जुइगु कामतृष्णा नं मद्रु । केवल
की मनूतय् मचाबले मिलेजूपिं कल्याणमित्र पासाथें
जक परस्पर कामतृष्णा रहितगु मैत्री प्रेमं हे जक
इमिगु जीवन बिते जुया चवनी । उकि वस्पोलपिं अन
सिना थन जन्म का वोसां बा मिसा मिजं धयागु
भावं खनीगु काम भुवने जन्म का वोसां अमिगु मने
मिसा मिजं धयागु भावं मनूतेत खनिमखुनि केवल
मित्र भापा हे जक खना चवनी । थुजोपिं निम्हसित
माँ-बौया कर्तव्य भापा विवाह याना बिल । कोथा
नं बिल । तर वस्पोलपिनि ब्रह्मचर्या स्यंके धयागु
इच्छा तक नं मने उत्पन्न मजू । माँ-बौ दत्तले थःगु
छे चवना लिपा माँ-बौ मदेवं छे तोता निम्हं भिक्षु
भिक्षुणी जू वन । थुजोगु बाखेंत कीसं त्रिपिटके नं
थाय् थासे खंके फु । उकि चित्त धयाम्ह विचित्र खः ।
चित्त छगू चोफत धाःसा थ्व याय् फै, थ्व याय् फै
मखु धैगु थ्व संसारे छुं हे मद्रु । थ्व खँ थुइका बीत
अभिधर्म कथं चित्तया बारे व्याख्या याना तःगु छुं खँ
सक्षिप्तं न्ह्यथेन ।

अभिधर्मया हिसापं थ्व संसारे चित्त फुक्कं
सक्षिप्तं चेगुं (८९) व विस्तृतरूप सच्छि व नीछगु

(१२१) दु । थुपि ८९ गू अथवा १२१ गू चित्तं सुइ छगू (३१) भुवन प्राणिपि थःथःपिनिगु कर्म अनुसारं च्वनेगु थाय् उत्पन्न याइ । थुकियात हे मति भिसा गति भिनी घका घयातःगु अनुसारं सुख भोग याय्गु थाय् व दुःख भोग याय्गु गति उत्पन्न याइ । अले अन ३१ गू भुवने प्राणीपिसं अनेक सुख दुःख भोग याना च्वनी ।

की स्वया दुःखगु भुवन प्यंगू दु । नर्क, प्रेत, असुर, तृयैक घका । अन च्वंपिनि सुख अल्प मात्र दे । केवल दुःखं हे जाइ च्वंगु दु । थुपि प्यंगू गती बने मालीगु हे कीसं थःके च्वंगु काय (शरीर) वाक (वचन) मन शुद्ध याय् मफुगु कारणं खः । शरीरं वचनं व मनं मखुगु ज्या यागुया फल भोग याकेया निर्मित थ्व प्यंगू दुगंति बने जूगु खः । अनं च्वे मनुष्य गति दुःख नं दु । छुं भचा सुख नं भोग याय् दुगु गति खः ।

अनं च्वे देवलोक खुगू दुः- चतुमंहाराजिक, तावातिस, यामा, तुसिता, निम्मानरति, परनिम्मित, वसवत्ति । दुःख नं छुं भचा दनि । एनं पञ्चकाम सुख अपो भोग याना जीवन हनीगु थाय् खः । थ्व

किं छगू (११) भुवने तक मिसा मिजं धका खनिगु दृष्टि दनि ।

अनं चवे ब्रह्मलोक नीगू (२०) दु । अनं नीगू ब्रह्मलोक मध्ये गुलिं भुवने रूप नं नाम (मन) नं नितां दु । नाम (मन) धयागु स्यूगु स्वभाव व रूप धयागु छुं मस्यूगु नितां दु । अन रूप ब्रह्म भुवने मिसा मिजं धका धाय्गु शब्द नं मदु । मिसा मिजं यागु छुं व्यवहार याय्गु नं मदु ।

अनं चवे अरूप ब्रह्मलोक प्यंगू दु । अन ला फन मिसा मिजं धयागु नं मन्त । केवल थःम्हं मनुष्यलोके प्राप्तयाना वयागु पञ्चम ध्यानया बल दत्तले मन आनन्दं व हे अरूप ध्यान सुख मात्र भोग याना आनन्द कया चवनी । उकिं थव ३१ गू भुवनयात पञ्चस्कन्ध हिसापं रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान धका न्यागू पञ्चस्कन्ध दु । व फुकं न्यागू पञ्चस्कन्ध ३१ गू भुवनेसं बराबर जुया न्यागू स्कन्ध धया मच्चं । गनं छगू मात्र स्कन्ध दुगु भुवन दु । उकियात एकवोकार भुवन धाइ । थव असञ्जासत्त ब्रह्म भुवनयात धयातःगु खः अन केवल रूप स्कन्ध छगू हे जक दु ।

अन अरूपे भुवन प्यंमूयात् चतुर्वोकार भुवन
 धाइ । अन रूप वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान
 (विञ्जाण) धका प्यंगू स्कन्ध मात्र दु । रूप स्कन्ध
 मदु । नाम स्कन्ध मात्र दु । नर्क, प्रेत, असुर, तिर्येक
 दुगंति व देवलोक खुगू चतुर्महाजिक, तार्वतिस, यामा
 तुसिता, निम्मानरति, परनिम्मित वसवति धका
 देवलोक खुगू दु । अनं ब्रह्मलोक २० गू मध्ये रूपमात्र
 दुगु असंज्ञासत्व ब्रह्मलोक व रूपमदुगु प्यंगू नामस्कन्ध
 मात्र दुगु तोता ङि न्यागू रूपावचर ब्रह्मलोक
 सहित जम्मा (२६) नीखुगू भुवने रूपस्कन्ध, वेदना
 स्कन्ध, संज्ञा स्कन्ध, संस्कार स्कन्ध, विज्ञान स्कन्ध
 धका न्यागू स्कन्ध (पुचः) दुगु ध्व २६ भुवन यात्
 पञ्चवोकार भुवन धका धाइ ।

उकिं की प्राणिपि पञ्चस्कन्धया शरीर धारण
 याना चवनापि धाःसां फुक्क भुवनेसं पञ्चस्कन्ध
 न्यागुलि दुगु मखु । भुवन अनुसारं छगू स्कन्ध, प्यंमू
 स्कन्ध, न्यागू स्कन्ध धारणयाना प्राणिपि जीवन हना
 चवंगु दु धका थुइकेमाः ।

अथे हे कीके खुगू द्वार दु । चक्खु (चक्षु)
 सोत (कान) घाण (नाक) जिह्वा, काय (शरीर)
 मन । मेकथं कीगु भाषं धाय् माल धाःसा मिखा,

न्हाय्पं, न्हाय्, म्ये म्ह व मन धका खुगू द्वार वा
 खुगू लुखा दु । व खुगू लुखाय् खुगू हे पिनेया
 आरम्मण (निमित्त) वया कीके दुने चित्त उत्पन्न याः
 वइ ।

बिना दुनेया द्वार व पिनेया आरम्मण रूप,
 शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श धर्म (स्वभाव) धयागु पिनेया
 आरम्मण खुगू वयातिनि कीके खंगु, तागु, नतागु,
 सवाथूगु, थिल धका स्यूगु मनं खनीगु धका स्यूगु
 चित्त उत्पन्न जुइगु खः आफै चित्त धयाम्ह उत्पन्न
 जुइ फैं मखु । थथे संसारे साराका सारा जीव दुगु
 व जीव मद्दुगु नामरूप आदि फुक्क हे कारण दयातिनि
 उत्पन्न जुइगु यात हे हे धम्मा हेतु पभवा धका
 धयातःगु खः, बिना हेतुं वा कारण मदेकं छुं चीज
 हे नं उत्पन्न जुइ फैं मखु । उकिं धात्थें शुद्ध धर्म हे
 थःके च्वंगु इन्द्रिययात दमन याय् फय्केगु खः ।
 बिना थःगु इन्द्रिययात थःगु बसे तय् मफेकं दुःखं
 मुक्तिगु निर्वाण प्राप्त याय् फैं हे मखु । इन्द्रिय थःगु
 बसे तय्फय्केत थःके स्मृति प्रज्ञा बल्लाका अभ्यास
 याना यंके मानि । स्मृति प्रज्ञा बल्लाकेया निमित्त
 न्हापां यक्वं सय्के सीके यानाथें शिक्षित जुया कुतः
 याय्माः ।

अनं लिपा चिन्तनमय प्रज्ञा ध्यागु सम्यक्
वृष्टि लाना थुइका काय्गु शक्ति बरे याना यंकेगु
पाखे ध्यान तथा मेहनत याय्माः ।

अनं भावनामय प्रज्ञा अर्थात् अभ्यास याना
यंकेगु सम्यक्ज्ञान द्वारा ब्यबहारे छघले फय्के माः ।
अलेतिनि धात्थेमु दुखं मुक्तगु शान्ति दुगु निर्वाण सुख
प्राप्त याय् फे । अले नानातरहया विकार पह व
अनेक गति नं मुक्त जुइ फेगु खः ।

धर्मकीर्ति प्रकाशन

(नेपाल भाषा)

(१) बुद्धया त्रिनिगू विपाक	(३१) लक्ष्मी घो
(२) अभिधर्म भाग-१, २	(३२) महास्वप्न जातक
(४) मैत्री भावना	(३३) बाखँया फल भाग-१, २
(५) ऋद्धि प्रातिहार्यं	(३५) जातक बाखँ
(६) योम्ह म्हाय्	(३६) राहुलयात उपदेश
(७) पञ्चनीवरण	(३७) अहिंसाया विजय
(८) बुद्ध धर्म	(३८) प्रौढ बौद्ध कक्षा
(९) भावना	(३९) मूर्खम्ह पासा मज्जू
(१०) एकताया ताःचा	(४०) बुद्धया अर्थनीति
(११) प्रेमं छु ज्वी ?	(४१) भ्रमण नारद
(१२) कर्तव्य	(४२) क्षान्ति व मैत्री
(१३) मिखा	(४३) उखानया बाखँ पुचः
(१४) बुद्धया अन्तिम यात्रा-१, २	(४४) पालि भाषा अवतरण-१
(१६) त्रिरत्न गुण स्मरण	(४५) मत्ति भिन्ना गति भिनी
(१७) परित्वाण	(४६) बौद्ध ध्यान भाग-१, २
(१८) कर्म	(४८) हृदय परिवर्तन
(१९) प्रार्थना संग्रह	(४९) ह्लापांयाम्ह गुरु सु ? द्वि.
(२०) बाखँ	(५०) अभिधर्म
भाग-१, २, ३, ४, ५, ६	(५१) सप्तरत्न धन
(२६) बोधिसत्त्व	(५२) महासति पट्टान सूत्र
(२७) शाक्यमुनि बुद्ध	(५३) शान्तिया त्वाःथ
(२८) अनन्त लक्षण सुत्त	(५४) चरित्र पुचः भाग-१, २
(२९) वासेट्ठी थेरी	(५६) बुद्ध व शिक्षा (क)
(३०) धम्म चक्कप्पवत्तन सुत्त	(५७) बौद्ध ध्यान

(५८) किसान गौतमी	(८६) भिक्षु जीवन
(५९) जप पाठ व ध्यान	(८७) भिम्ह मन्त्रा
(६०) लुम्बिनी विपस्सना	(८८) विवेक-बुद्धि
(६१) विश्व धर्म प्रचार देशना	(८९) स्वास्थ्य लाभ
भाग-१, २	(९०) शिक्षा भाग-१, २, ३, ४
(६३) योगीया चिट्ठी	(९४) दृष्टि व तृष्णा
(६४) जातक माला भाग-१, २	(९५) विपस्सना ध्यान
(६६) संक्षिप्त भावना	(९६) श्रंगः लाइम्ह लाखे
(६७) महानारद जातक	(९७) सतिपट्टान भावना
(६८) पालि प्रवेश भाग-१, २	(९८) गौतम बुद्ध
(७०) चमत्कार	(९९) धम्मपद व्याख्या भाग-१
(७१) मणिचूड जातक	(१००) धम्मपदया बाखें
(७२) महाजनक जातक	(१०१) त्रिरत्न बन्दना व सूत्र पुचः
(७३) गृही-विनय तृ. सं.	(१०२) त्रिरत्न बन्दना व पञ्चशील
(७४) बुद्ध व शिक्षा (ख)	(१०३) संसारया स्वापू
(७५) बुद्ध-जीवनी	(१०४) धम्मपद (पाली)
(७६) सर्वज्ञ भाग-१, २	(१०५) त्रिरत्न बन्दना व परिव्राण
(७८) धम्मपद कविता	(१०६) आदर्श बौद्ध महिलापि
(७९) धर्म मसीनि	(१०७) बौद्ध नैतिक शिक्षा
(८०) दान	(१०८) वेस्सन्तर जातक
(८१) तेमिय जातक	(१०९) दिर्घायु जुइमा
(८२) वम्मिक सुत्त	(११०) पालिभाषावतरण भाग-२
(८३) मध्यम मार्ग	(१११) त्रिरत्न गुण लुमंके
(८४) महासीहनादसुत्त	(११२) निर्वाण
(८५) भिम्ह म्हाय् व काय्	(११३) मन्तूतय्गुपह

मुद्रक- नेपाल प्रेस, शुक्रपथ, येँ । फोन- २२ १० ३२